

HIMNUSZ - SZÓZAT

Könyvek között rovatunkban először hívjuk fel a figyelmeteket hanglemezekre, s nem véletlen a választásunk – olyan lemezről írunk, amelynek minden családi lemezgyűjteményben meg kellene lennie, mint ahogy talán egyetlen család könyvespolcáról sem hiányoznak Petőfi Sándor, Ady Endre, József Attila verseskötetei. Jókai Mór és Móricz Zsigmond legfontosabb regényei. Ez a hanglemez a *Himnusz*t és a *Szózat*ot tartalmazza. De hiszen – mondhatnátok – ha a *Szózat*ot ritkábban is, nemzeti himnuszunkat elég gyakran hallhatjuk ünnepélyeken vagy nemzetközi sportversenyeken, miért kellene mindkettőnek *otthon* is meglennie? Először is azért, amiért Petőfinek és József Attilának – ahogy az ő verseik válaszolnak a problémáinkra, vigaszt és erőt adnak a bajban, ugyanúgy töltekezhetünk erővel és lelkesedéssel e két népénekünkől, amelyek éppúgy jelképezik Magyarországot és a magyarságot, mint a nemzeti színek és kultúránk egy-egy kiemelkedő alkotása. De a *Hungaroton* és a Hazafias Népfront új kiadványa nemcsak megszólaltatja Kölcsey Ferenc és Vörösmarty Mihály versét, Erkel Ferenc és Egressy Béni zeneművét, hanem be is mutatja mindegyik mű gazdagságát, s nemcsak a lemezkísérő tanulmányok alapos ismertetéseivel, hanem azzal is, hogy a lemezen a *Himnusz* és a *Szózat* szövegét többféle színészi előadásban, zenéjét különböző együttesekre írt feldolgozásokban hallhatjuk, s megszólal néhány olyan más mű is, melyek a *Himnusz* és a *Szózat* gondolatkörét teszik teljesebbé, vagy róluk vallanak. (Illyés Gyula Kölcsey-esszéjének részlete, Arany János *Rendületlenül* című költeménye stb.)

A kísérő tanulmányok elmondják a két mű keletkezéstörténetét. Kölcsey *Himnusza* (eredeti helyesírással: Hymnus) 1823-ban íródott, Vörösmarty *Szózata* pedig 1835–36-ban, zenénk pedig egy-egy pályázat eredményeképpen született – a *Himnusz* megzenésítésére 1844-ben, a *Szózatéra* 1843-ban hirdetett pályázatot a Nemzeti Színház. A két díjazott alkotás – Erkel Ferenc és Egressy Béni művei – között sokáig nem dőlt el, melyikük válik a nemzet himnuszává (a *Szózat* egészen a XIX. század második feléig népszerűbb volt), zeneileg mindkettő értékes (bár Erkel *Himnusza* könnyebben énekelhető), s az alapjukul szolgáló költemények is hasonló gondolatokat szólaltatnak meg – a dicső múlt felidézését és az elnyomott nemzet buzdítását Vörösmarty és Kölcsey egyaránt összekapcsolja a nemzethalál lehetőségének felidezésével –, végül a *Himnusz* került az első helyre, sőt, egy időben a *Szózatot* mellőzték is, de

néhány éve gyakran halljuk egymás mellett a kettőt, s ez így helyes, mert egyformán fontosak számunkra.

A lemezt hallgatva nehéz tárgyilagosnak maradni a művészi teljesítmény megítélésekor (a *Himnusz* hallatán, különösen a befejező soroknál, akkor is könnyeznem kell, ha gyenge előadásban szólal meg), de Bessenyei Ferenc és Gábor Miklós *Himnusz*-versmondását, Szabó Gyula és Kállai Ferenc ihletett *Szózat*-interpretálását, a különböző feldolgozásokat vezénylő Ferencsik János teljesítményét mindenképpen ki kell emelnem. S jól foglalják össze a tudnivalókat Lukácsy Sándor és Legány Dezső tanulmányai is.

Egy saját benyomás: a *Himnusz* énekelve, a *Szózat* zenekari változatban a leghatásosabb. S egy emlék: 1971 szilveszterét diákként Leningrádban töltöttem, igazi nemzetközi társaságban – örmény, lengyel és japán diákok között. Éppen ezért többször is beköszöntött hozzánk az új esztendő – mindenki a hazájában érvényes helyi idő szerint fogadta „éjfélnél”, s mindegyikünk elénekelte a nemzeti himnuszát. Amikor a magyar himnuszra sor került, társaim meglepetten kérdezték, hogy miért ilyen szomorú a mi himnuszunk, hiszen a legtöbb nemzeté pattogós, vidám katonaindulóra emlékeztet. Szomorú? – ezen én lepődtem meg, mert sohasem éreztem, hogy másmilyennek kellene lennie. Nem is tudom, meg tudtam-e akkor magyarázni e „szomorúság” okát, hiszen a magyarázathoz el kellett volna mesélnem a magyar történelemnek 1526-tól a *Himnusz* reformkori születéséig szakadatlanul tartó szerencsétlenségsorozatát, az ország többszöri feldarabolását, az elvesztett szabadságküzdelmeket, s azt az óvatos, de még a katasztrófák megismétlődésétől tartó bizakodást, amely Kölcsey Ferenc tollát vezette, s amelynek tökéletes zenei kifejezését Erkel Ferenc találta meg.

„A himnusz nem egy énekszám, hanem a himnusz...” – írta egyik kortárs költőnk, Pintér Lajos *Résztvevőkhöz rendezőkhöz* című versében. A *Himnusz-Szózat*-lemez megismerése a költőt igazolja. (Hungaroton SLPX 19133)

(Kincskereső, 1982. szeptember)

(A **Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések** című kötetből)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)